

Kako i na temelju kojih izvora roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djece

IVICA IVEKOVIĆ *

Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Virovitica, Nikole Tesle 4, Hrvatska,
e-pošta: ivica.ivekovic@skole.hr; [0000-0001-6419-6493](https://orcid.org/0000-0001-6419-6493)

* Kontakt autor: ivica.ivekovic@skole.hr

Sažetak U današnje vrijeme obrazovanje roditelja za roditeljstvo postalo je sveprisutno. Sama ideja obrazovanja za roditeljstvo usmjerena je na pružanje podrške i povećanje roditeljskih kompetencija. Roditeljima se nude različite mogućnosti obrazovanja i pružanja informacija o rastu, razvoju i odgoju djeteta. Brojna dosadašnja istraživanja pokazuju da roditelji do informacija mogu doći na različite načine. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi na koji način roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta. Osim toga, istraživanjem se željelo utvrditi prikupljaju li roditelji više informacija prije ili nakon rođenja djeteta te postoji li razlika s obzirom na spol roditelja i djeteta, broj djece, dob i razinu obrazovanja roditelja. Uzorak ispitanika činili su roditelji djece predškolske dobi. Podatci su se prikupljali anketnim upitnikom. Izolirana su tri faktora, odnosno načina na koje roditelji prikupljaju informacije: grupno, individualno i kombinirano grupno-individualno. Rezultati pokazuju da postoje statistički značajne razlike s obzirom na spol roditelja, razinu obrazovanja roditelja, broj djece i spol djece u korištenju izvora informacija. Roditelji prije i nakon rođenja djeteta u drugačijem postotku koriste različite izvore informacija što znači da roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta iz drugačijih izvora prije i nakon rođenja djeteta.

Ključne riječi: djeca predškolske dobi; izvori informacija; rast i razvoj djeteta; individualni, grupni i kombinirani način.

How and Based on which Sources do Parents Gather Information About Children's Growth and Development

IVICA IVEKOVIĆ *

Centar for Education and Rehabilitation Virovitica, Nikole Tesle 4, Croatia,
ivica.ivekovic@skole.hr

* CORRESPONDENCE: IVICA.IVEKOVIC@SKOLE.HR

Abstract Nowadays, the education of parents for parenting has become all present. The very idea of parenting education is aimed to provide support and increase parental competence. Various opportunities for education and providing information about the growth, development and upbringing of the child are offered to parents. Numerous previous studies show that parents can get information in different ways. The aim of this research was to determine how parents collect information about the child's growth and development. In addition, the research wanted to determine whether parents collect more information before or after the birth of a child and whether there is a difference with regard to the gender of parents and child, number of children, age and level of education of parents. The sample of respondents consisted of parents of preschool children. Data were collected using a questionnaire. Three factors were isolated, i.e. the ways in which parents collect information: group, individual and combined group-individual. The results show that there are statistically significant differences with regard to the gender of the parents, the level of education of the parents, the number of children and the gender of the children in the use of information sources. Before and after the birth of a child, parents use a different source of information, which means that parents collect information about the growth and development of the child from different sources before and after the birth of the child.

Keywords: Individual, group and combined method; preschool age children; sources of information; growth and development of the child.

1 Uvod

Razvoj djeteta i obrazovanje roditelja postala je sve značajnija tema u znanstvenim istraživanjima (Scarzello i sur., 2016), tiskanim medijima i među inicijativama u elektroničkim medijima – uključujući javnu, kabelsku i mrežnu televiziju kao i Internet (Melmed, 1998). Međunarodne institucije i organizacije dale su važan doprinos širenju ideja o potrebi sistematskog i organiziranog odgoja i obrazovanja roditelja i to kroz različite seminare, kongrese i sastanke (Zeman, 2013). Ideja obrazovanja roditelja nije nešto novo. To je stara ideja koja se razvijala kao i društvo jer se shvatilo da je potrebno roditeljima pružiti pomoć i podršku. Posljednjih je desetljeća ideja obrazovanja ponovno postala važna tema jer znanstvena i stručna javnost pokušava otkriti koji bi programi, sadržaji, oblici i metode bili najefikasniji i najprimjereniji roditeljima. Važno je provoditi obrazovanje roditelja putem različitih intervencija jer to predstavlja potencijal za unapređenje znanja roditelja, interakcije roditelj–dijete i djetetova razvoja (Orlando i sur., 2023).

Obrazovanje roditelja podrazumijeva razvoj osjećaja samoutjecajnosti, osjećaja kontrole nad svojim životom i životom djece te da o roditeljevim naporima i nastojanjima ovise rezultati i zadovoljstvo njih i njihove djece (Čudina-Obradović i Obradović, 2003). Pedagoško obrazovanje roditelja odnosi se na svako nastojanje da se unaprijede roditeljske kompetencije radi unapređivanja odnosa između roditelja i djece (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015; Zeman, 2013). Roditeljska je dužnost uložiti vrijeme i energiju u svoje pedagoško obrazovanje i djelovanje, a zadatak je društva roditelju pružiti podršku u nošenju s roditeljskom ulogom s pomoću različitih oblika pedagoškog obrazovanja roditelja (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Zeman (2013) navodi da je pedagoško obrazovanje roditelja odgovor na narasle potrebe roditelja zbog toga treba biti namijenjeno i neophodno za sve roditelje i to od samih početaka, odnosno od trudnoće pa nadalje. Prema istom autoru obrazovanje roditelja ostvaruje se na dva osnovna načina – prvi je rezultat odgovora na potrebu roditelja gdje god se on pojavljuje s nekom potrebom (savjetovališta), a drugi se odnosi na pozivanje roditelja na neki poseban program. Obrazovanje roditelja je dugoročan proces koji zahtjeva vještine i strategije pronalaženja informacija, kritičkog razmišljanja, donošenja odluka i implementacije prikupljenih informacija u svakodnevni život. Ove komponente su važne jer je velika dostupnost informacija, ali prema Fierloos i sur. (2021) kvaliteta dostupnih informacija putem različitih medija varira.

Simpson (1997) raspravlja u svom radu da bi rastući pokret pružanja informacija i potpore roditeljima trebao imati naziv „obrazovanje za roditeljstvo“, a ne

„obrazovanje roditelja“ zato što pojam „roditeljstvo“ obuhvaća sve one koji sudjeluju u odgoju djece. Učenje o roditeljstvu je mnogo više od obrazovanja, jer pomaže roditeljima da se afirmiraju u roditeljskoj ulozi i unaprijede svoje roditeljstvo (Camović, 2018). Velika većina trenutačnih inicijativa „obrazovanja za roditeljstvo“ imaju stav da potrebu za informacijama može i treba u konačnici odrediti svaki pojedini roditelj na temelju vlastitih znanja, snaga, vještina, stila učenja, vrijednosti, ciljeva i procjene obiteljskih potreba kao i temperamentnih, razvojnih i drugih karakteristika roditelja i djeteta (Simpson, 1997). Obrazovanje „roditeljstva“ uključuje pružanje podrške kao i informacija, a relativni udio svakog ovisi o različitim faktorima (Simpson, 1997).

Osim terminoloških razlika na koje se nailazi u literaturi, uočljive su razlike u definiranju cilja obrazovanja roditelja (Sunko, 2008). Neki autori smatraju kako je osnovni cilj obrazovanja roditelja prevencija roditeljskog neuspjeha i/ili kompenzacija (Sunko, 2008), dok neki smatraju da je cilj kompetentan roditelj (Čudina-Obradović i Obradović, 2003; Zeman, 2013).

Promijenile su se metode kojima se pokušava pomoći roditeljima da razviju svoje roditeljske kompetencije, načini podrške roditeljima te društvena svijest koja promiče shvaćanja da se o roditeljstvu treba učiti i to ne samo onda kada se roditelji suoče s nekim odgojnim problemom u obitelji i izvan nje, nego u smislu razvijanja roditeljskih kapaciteta da bi mogli obnašati svoju ulogu primarnih odgojitelja djece (Stričević, 2011 prema Zeman, 2013). Danas su roditelji očito svjesni da se čovjek ne rađa sa znanjem o roditeljstvu nego da ga se treba usvajati pa zbog toga sve više ulažu u vlastito učenje kako bi mogli doprinijeti djetetovu rastu i razvoju.

Roditelji prikupljaju informacije i stječu znanja individualno (razgovor sa stručnjacima, individualnim traženjem informacija) i grupno (tečaj, radionica..) (Zeman, 2013). Uz ove opcije postoje i različite druge, posebice vezane za npr. tribine, predavanja, gdje se radi frontalno s većim skupinama. Dichtelmiller i sur. (1992) navode još dvije dimenzije ili načina na koji roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta. Prema istim autorima **prva** dimenzija je formalnost koja se dijeli na formalno i neformalno iskustvo, a odnosi se na uporabljivost tj. određivanje kakvoće izvora informacija. Formalno iskustvo prikupljeno je od stručnjaka u akademskim ili profesionalnim okolnostima te uključuje nastavu u srednjoj školi i fakultetu, programe obrazovanja roditelja i stručni rad s djecom. Neformalno iskustvo proizlazi iz sudjelovanja u aktivnostima kao što je čuvanje djece, razgovor s rodbinom te interakcija s braćom i sestrama. **Druga** dimenzija odnosi se na to kako roditelji dolaze do informacija bilo putem direktnog promatranja djece bilo indirektno putem sociokulturnih iskustava. Sociokulturna iskustva događaju se neposredno s

iskustvom djece, roditelj je izložen idejama i mišljenjima drugih o djeci putem čitanja knjiga i časopisa, slušanja medijskih prezentacija o djetetovu razvoju, razgovora s pedijatrima ili razgovora o pitanjima odgoja s prijateljima i obitelji. Brojna istraživanja utvrdila su učinkovitost različitih načina i oblika informiranja i obrazovanja roditelja o rastu, razvoju i odgoju djeteta (Bartlett i sur., 2017; NASEM, 2016; Petrić i sur., 2019; Reich, 2005; Sunko, 2008; Zeman, 2013), a osobe koje su sudjelovale u programima smatraju ih korisnima (Bartlett i sur., 2017). Bez obzira na njihovu učinkovitost uočeno da je u različitim zemljama vrlo malo roditelja uključeno u programe za roditelje (Metzler i sur., 2012).

1.1 Izvori informacija o rastu i razvoju djeteta koje koriste roditelji

Roditelji se oslanjaju na široku lepezu izvora informacija o djetetovu razvoju (Guzman i sur., 2018; Young i sur., 1998). Često prikupljaju informacije iz više izvora kao što su digitalni i masovni mediji (Internet, Google, YouTube, Pinterest, roditeljske grupe na internetu, TV, filmovi, radio, video), tiskani materijali (knjige, informativni bilteni, časopisi, poster, letci), stručnjaci različitih profila (odgojitelji, zdravstveni djelatnici, liječnici, pedijatri, medicinske sestre, primalje, psiholozi, patronažne sestre, učitelji), društvene mreže (supružnika, vlastitih roditelja, sestara, svekrva, drugih roditelja, obitelji, prijatelja), vlastita iskustva, telefonske konzultacije dječje hitne službe ili bolnice (Aldayel i sur., 2020; Ateah, 2003; Bartlett i sur., 2017; Bartlett i sur., 2018; Ben-Joseph i sur., 2009; Fireloos i sur., 2021; Guzman i sur., 2018; Jaks i sur., 2019; MacPhee, 1983; Reich, 2005; Rikhy i sur., 2010; Safadi i sur., 2016; Scarzello i sur., 2016; Young i sur., 1998; Zero to Three, 2016).

Istraživanjima je utvrđeno da je korištenje informacija iz različitih medija vezanih za različita pitanja oko roditeljstva povezano s poboljšanim roditeljskim vještinama, višim osjećajem roditeljske kompetencije te smanjenim osjećajima depresije, tjeskobe i straha (Fireloos i sur., 2021). Što više informacija i znanja o roditeljstvu rastu i razvoju djeteta roditelji posjeduju, u konačnici to ima pozitivne učinke ne samo na roditeljstvo nego posljedično utječe i na djetetove ishode (Aldayel i sur., 2020). Znanje roditelja je pozitivno povezano s razvojem djeteta i interakcijom djeteta–roditelj (Orlando i sur., 2023).

„Starija i novija“ literatura pokazuju da kod roditelja postoji razlika u preferencijama izvora informacija o rastu i razvoju djeteta. Prema „starijoj“ literaturi roditelji manje preferiraju masovne medije (televizija, filmovi, radio) i modernu tehnologiju (edukativne mreže, pretraživači) (Safadi i sur., 2016; Scarzello i sur., 2016), dok se knjige, prijatelji s djecom, obitelj, rodbina i obiteljski pedijatri najviše cijene kao izvori informacija o rastu i razvoju djece (Berkule-Silberman i sur., 2010; Dichtelmiller i sur., 1992; Loudon, Buchanan i Ruthven, 2016; MacPhee, 1983). Bornstein i sur. (2010) također navode da istraživanja

provedena 1970-ih i 1990-ih godina pokazuju da su knjige i časopisi bili popularni izvori informacija o općenitom razvoju djeteta. Međutim, „novija“ literatura pokazuje da roditelji u najvećem postotku koriste rodbinu i Internet stranice kao izvore informacija, dok knjige i časopise o roditeljstvu, doktore i pedijatre, televizijske emisije i tečajeve za roditelje koriste u manjem postotku (Aldayel i sur., 2020; Fireloos i sur., 2021). Jaks i sur. (2019) navode da postoje vrlo male razlike u korištenju digitalnih medija, osobnih kontakata i tiskanih medija među roditeljima te da se ta tri izvora informacija često koriste. Određena istraživanja navode da je Internet primarni i glavni izvor informacija za roditelje o rastu, razvoju i roditeljstvu (Bartlett i sur., 2018; Guzman i sur., 2018; Jaks i sur., 2019; Orlando i sur., 2023). Pojedina istraživanja utvrdila su da roditelji više preferiraju formalne izvore informacija (Jaks i sur., 2019), dok su druga u utvrdila da roditelji više preferiraju neformalne izvore o rastu i razvoju djeteta (pogledati Bartlett i sur., 2017). Na koji način će roditelji prikupljati informacije i stjecati znanja o djetetovu razvoju zapravo ovisi o društvenim i kulturološkim razlikama (Bartlett i sur., 2017; MacPhee, 1983).

Istraživanja koja su se bavila spolnim razlikama sugeriraju da su očevi manje sigurni u vlastito znanje o roditeljstvu i razvoju djece u odnosu na majke te imaju veću želju za dodatnim informacijama (Bartlett i sur., 2017). Osim toga, utvrđeno je da očevi i majke drugačije percipiraju različite izvore informacija. Spol roditelja povezan je s korištenim izvorima informacija i percepcijom njihove kvalitete. Majke se u odnosu na očeve mnogo češće oslanjaju na „ekspertne“ izvore informacija kao što su učitelji/odgojitelji i doktori (Scarzello i sur., 2016). Postoje i sličnosti s obzirom na spol roditelja. Scarzello i sur. (2016) utvrdili su da su majkama i očevima najznačajniji izvori informacija o razvoju djeteta prijatelji, obitelj, članci i knjige.

Ovim istraživanjem se željelo utvrditi na koji način roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta. Željelo se utvrditi prikupljaju li roditelji više informacije o rastu i razvoj djece prije rođenja prvog djeteta ili nakon njegova rođenja te postoji li razlika s obzirom na spol roditelja i djeteta, dob i razinu obrazovanja roditelja te broj djece.

2 Metodologija

2.1 Ispitanici

U pilot istraživanju sudjelovao je 41 roditelj (20očeva, 21majka) koji su imali djecu prosječne dobi 28 mjeseci (*min* = 4 mjeseca, *max* = 50 mjeseci).

U glavnom istraživanju uzorak ispitanika činilo je 83 roditelja prosječne dobi od 33 godine ($SD = 3.836$, $min = 27$, $max = 43$) koji su imali djecu prosječne dobi od 32 mjeseca ($SD = 7.586$, $min = 15$, $max = 42$) (tablica 1). Pilot i glavno istraživanje provedeno je među roditeljima čija djeca pohađaju vrtić u Gradu Virovitici. Navedeni vrtić je odabran jer je to vrtić na području Virovitičko-podravske županije koji ima najviše upisane djece te dobi, ali i općenito upisane djece (više od 500 djece).

Tablica 1. Demografske karakteristike uzorka ispitanika – roditelja i djece u glavnom istraživanju

KARAKTERISTIKE RODITELJA	N (%)	KARAKTERISTIKE DJECE	N (%)
Spol		Spol	
Otac	38 (45.8)	Dječak	48 (57.8)
Majka	45 (54.2)	Djevojčica	35 (42.2)
Dob		Dob	
Do 33 godine	42 (50.6)	Do 35 mjeseci	39 (47)
34 godine i više	41 (49.4)	36 i više mjeseci	44 (53)
Broj djece		Tijek razvoja	
Jedno	37 (44.6)	Bez teškoća	83 (100)
Dvoje ili više	46 (55.4)	S teškoćama	0 (0)
Obrazovanje			
Srednja škola ili niže	38 (45.8)		
Viša škola ili fakultet	45 (54.2)		

2.2 Postupak

Prije provođenja glavnog istraživanja provedeno je pilot istraživanje kojim se željelo utvrditi statističke parametre upitnika koji je osmišljen za potrebe ovog istraživanja. Oba istraživanja provedena su uz prethodnu suglasnost ravnateljice vrtića i roditelja. U oba istraživanja odgovori roditelja prikupljali su se putem anonimnog anketnog upitnika. Anketne upitnike roditeljima su dijelile odgojiteljice, a roditelji su vraćali popunjene upitnike odgojiteljicama. Svaki upitnik je sadržavao informacije o cilju, načinu i svrsi istraživanja. Roditelji su u svakom trenutku mogli odustati od popunjavanja upitnika bez ikakvog objašnjenja.

U pilot istraživanju upitnik se sastojao od 12 čestica ($\alpha=.550$). Nakon provedenog pilot istraživanja četiri čestice su preoblikovane jer su imale vrlo malu ili negativnu povezanost s ostalim česticama. U odnosu na pilot istraživanje u glavnom istraživanju se koristio upitnik koji se sastojao od 14 čestica ($\alpha=.814$). Nadodane su još dvije nove čestice kojima se željelo utvrditi koriste li roditelji

različite profile stručnjaka kao izvore informacija. Na tvrdnje su roditelji mogli odgovoriti s DA (kodirano s „1“) ili NE (kodirano s „0“).

Potrebno je napomenuti da roditelji nisu popunjavali upitnik prije rođenja prvog djeteta pa zatim nakon njegova rođenja. Roditelji su odgovarali na tvrdnje, koje su se odnosile na period prije rođenja prvog djeteta i nakon rođenja prvog djeteta, u istom upitniku tj. u istoj vremenskoj točki.

2.2 Metode obrade podataka

Provedena je deskriptivna statistika te je izračunata srednja vrijednost, minimum, maksimum, standardna devijacija, frekvencije kategorija poduzoraka. Provedena je faktorska analiza, Keiser-Meyer-Olkin test (.678) i Bartlettov test sferičnosti ($\chi^2 = 515.470$, $df = 91$, $p = .000$) kako bi se utvrdilo postojanje dodatnih podskala ili faktora. Na svakom novom skupu čestica koje su sačinjavale podskalu ili faktor izračunat je Cronbachov alpha koeficijent, deskriptivna statistika te Kolmogorov-Smirnovljev test (tablica 2). *T*-test za nezavisne uzorke korišten je kako bi se istražilo postoji li statistički značajna razlika između srednjih vrijednosti poduzoraka ispitanika na različitim podskalama ili faktorima. Korišten je *t*-test za zavisne uzorke kako bi se usporedile vrijednosti rezultata ukupnog korištenja izvora informacija od strane roditelja prije rođenja prvog djeteta i nakon njegova rođenja. Koristio se McNemarov test kako bi se utvrdilo postoji li razlika na svakoj čestici u korištenju izvora informacija roditelja prije i nakon rođenja prvog djeteta.

3 Rezultati

U tablici 2 nalaze se vrijednosti deskriptivne statistike na podskalama upitnika.

Tablica 2. Parametri deskriptivne statistike novoutvrđenih podskala ili faktora

Podskale ili faktori	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>KST</i> [<i>sig.</i> (2-tailed)]	<i>Skew</i>	<i>Kurt</i>	α
Općenito korištenje izvora informacija (14 čestica)	83	0	14	6.08	3.514	.156	.124	-.578	.814
Korištenje izvora informacija prije rođenja prvog djeteta (7 čestica)	83	0	7	3.08	1.946	.061	.164	-.870	.696

Korištenje izvora informacija nakon rođenja prvog djeteta (7 čestica)	83	0	7	3.00	1.988	.025	.248	-.682	.728
--	----	---	---	------	-------	------	------	-------	------

Legenda: *N* = broj ispitanika, *Min* = minimalni rezultat, *Max* = maksimalni rezultat, *M* = srednja vrijednost, *SD* = standardna devijacija, *KST* = Kolmogorov-Smirnov test normalnosti, *Skew* = mjera asimetričnosti, *Kurt* = mjera spljoštenosti, α = Cronbachov alpha koeficijent

3.1 Rezultati provedene faktorske analize

Analizom glavnih komponentata utvrđena je prisutnost pet komponentata s karakterističnim vrijednostima preko 1, koje objašnjavaju 30.5 %, 15.3 %, 11.7 %, 8.5 % i 7.2 % varijance. Pregledom dijagrama prevoja utvrđeno je postojanje jasne točke loma iza treće komponente te je odlučeno da se u daljnjem istraživanju zadrže tri komponente: 1. *individualni način dobivanja informacija* (5 čestica, $\alpha = .818$) – masovni mediji (TV, radio), knjige, časopisi, Internet (Facebook, TED talk, YouTube); 2. *kombinirani individualno-grupni* način dobivanja informacija (4 čestice, $\alpha = .707$) (edukacije, predavanja, čitanje knjiga i stručnih i znanstvenih članaka); 3. *grupni način dobivanja informacija* (2 čestice, $\alpha = .872$) – različita predavanja, radionice i edukacije.

Tablica 3. Faktorske težine pojedinih čestica upitnika

Čestice	Vrijednosti nakon rotacije			Vrijednosti prije rotacije			Varijabilitet
	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3	
Čestica 6	.850			.653	.345	-.484	.780
Čestica 5	.796			.671		-.441	.648
Čestica 13	.687		.469	.663	.463		.692
Čestica 12	.684			.654			.519
Čestica 4	.586	.546		.748		-.318	.642
Čestica 3	.413	.406		.561			.337
Čestica 9		.786		.419	-.485	.459	.621
Čestica 10		.683		.546	-.420		.516
Čestica 11	.458	.678		.721	-.390		.674
Čestica 8		.621		.383		.557	.480
Čestica 14		.433	.315	.474			.313
Čestica 1			.894	.326	.697	.413	.811
Čestica 2			.870		.770	.382	.761
Čestica 7			.429	.342		.305	.252

Rotacija: varimax, metoda glavnih komponentata

3.2 Rezultati provedenog *t*-testa za nezavisne i zavisne uzorke

U tablicama 4 i 5 nalaze se izračunate srednje vrijednosti, standardne devijacije i rezultati provedenog *t*-testa za nezavisne uzorke na pojedinim podskalama. Rezultati *t*-testa za nezavisne uzorke s obzirom na spol roditelja pokazali su da na podskali *ukupna informiranost* postoji statistički značajna razlika. Srednja vrijednost majki statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti očeva s time da je eta kvadrat 0.06 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskali *korištenje informacija prije rođenja prvog djeteta* utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na spol roditelja. Srednja vrijednost majki statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti očeva s time da je eta kvadrat 0.06 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskali *individualni način dobivanja informacija* utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na spol roditelja. Srednja vrijednost majki statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti očeva s time da je eta kvadrat 0.08 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskalama *korištenje informacija nakon rođenja prvog djeteta*, *kombinirani način* i *grupni način dobivanja informacija* nije utvrđena statistički značajna razlika s obzirom na spol roditelja.

Rezultati *t*-testa za nezavisne uzorke s obzirom na razinu obrazovanja roditelja pokazali su da je na podskali *ukupna informiranost* utvrđena statistički značajna razlika. Srednja vrijednost roditelja sa srednjom školom ili niže statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti roditelja s višom školom ili fakultetom s time da je eta kvadrat 0.08 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskali *korištenje informacija prije rođenja prvog djeteta* utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na razinu obrazovanja roditelja. Srednja vrijednost roditelja sa srednjom školom ili niže statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti roditelja s višom školom ili fakultetom s time da je eta kvadrat 0.09 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskali *grupni način dobivanja informacija* utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na razinu obrazovanja roditelja. Srednja vrijednost roditelja sa srednjom školom ili niže statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti roditelja s višom školom ili fakultetom s time da je eta kvadrat 0.20 što pokazuje da je velik utjecaj razlike. Na podskalama *korištenje informacija nakon rođenja prvog djeteta*, *individualni način*, *kombinirani način dobivanja informacija* nije utvrđena statistički značajna razlika s obzirom na razinu obrazovanja roditelja.

Rezultati *t*-testa za nezavisne uzorke s obzirom na dob roditelja pokazali su da nije utvrđena statistički značajna razlika na podskalama *ukupna informiranost roditelja*; *korištenje izvora informacija prije* i *nakon rođenja prvog djeteta*; *individualni način*, *kombinirani način* i *grupni način dobivanja informacija*.

Rezultati *t*-testa za nezavisne uzorke s obzirom na broj djece pokazali su da je na podskali *ukupna informiranost* utvrđena statistički značajna razlika s obzirom na broj djece. Srednja vrijednost roditelja s jednim djetetom statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti roditelja s dvoje i više djece s time da je eta kvadrat 0.06 što pokazuje da je mali utjecaj razlike. Na podskali *korištenje informacija prije rođenja prvog djeteta* utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na broj djece. Srednja vrijednost roditelja s jednim djetetom statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti roditelja s dvoje i više djece s time da je eta kvadrat 0.06 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskali *individualni način dobivanja informacija* utvrđena je statistički značajna razlika s obzirom na broj djece. Srednja vrijednost roditelja s jednim djetetom statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti roditelja s dvoje i više djece s time da je eta kvadrat 0.13 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskalama *korištenje informacija nakon rođenja prvog djeteta*, *kombinirani način*, *grupni način dobivanja informacija* nije utvrđena statistički značajna razlika s obzirom na broj djece.

Rezultati *t*-testa za nezavisne uzorke s obzirom na spol djeteta pokazali su da je utvrđena statistički značajna razlika na podskali *grupni način dobivanja informacija*. Srednja vrijednost roditelja djevojčica statistički se značajno razlikuje od srednje vrijednosti roditelja dječaka s time da je eta kvadrat 0.11 što pokazuje da je srednji utjecaj razlike. Na podskalama *ukupna informiranost roditelja*; *korištenje izvora informacija prije rođenja prvog djeteta*; *korištenje izvora informacija nakon rođenja prvog djeteta*; *individualni i kombinirani način dobivanja informacija* nije utvrđena statistički značajna razlika s obzirom na spol djeteta.

Tablica 4. Srednja vrijednost (*M*), standardna devijacija (*SD*), vrijednosti *t*-test na podskalama Ukupna informiranost, Prije rođenja i Nakon rođenja prvog djeteta

KATEGORIJE PODUZORAKA		Ukupna informiranost <i>M (SD)</i> <i>Sig. (2-tailed)</i>	Prije rođenja <i>M (SD)</i> <i>Sig. (2-tailed)</i>	Nakon rođenja <i>M (SD)</i> <i>Sig. (2-tailed)</i>
Spol roditelja	Majka	6,84 (3,496)	3,35 (1,914)	3,31 (1,975)
	Otac	5,18 (3,360)	2,55 (1,870)	2,63 (1,965)
		<i>t</i> (81)=2.19 <i>p</i> =.031	<i>t</i> (81)=2.35 <i>p</i> =.021	<i>t</i> (81)=1.57 <i>p</i> =.121
Dob roditelja	Do 33 god.	6,62 (3,276)	3,21 (1,802)	3,40 (2,001)
	34 i više	5,54 (3,702)	2,95 (2,097)	2,59 (1,910)
		<i>t</i> (81)=1.41 <i>p</i> =.162	<i>t</i> (81)=.61 <i>p</i> =.541	<i>t</i> (81)=1.91 <i>p</i> =.060

I. Iveković: Kako i na temelju kojih izvora roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djece

Obrazovanje roditelja	SŠ ili niže	5,11 (3,486)	2,45 (1,735)	2,66 (2,031)
	Viša škola ili fakultet	6,91 (3,356)	3,62 (1,969)	3,29 (1,962)
		$t(81)=-2.40$	$t(81)=-2.86$	$t(81)=-1.45$
		$p=,019$	$p=,005$	$p=,151$
Spol djeteta	Dječak	5,88 (3,642)	2,90 (2,013)	2,98 (2,047)
	Djevojčica	6,37 (3,361)	3,34 (1,846)	3,03 (1,932)
		$t(81)=-,63$	$t(81)=-1,03$	$t(81)=-,11$
		$p=,528$	$p=,304$	$p=,912$
Broj djece	1	7,00 (3,009)	3,62 (1,754)	3,38 (1,816)
	2 i više	5,35 (3,743)	2,65 (2,002)	2,70 (2,086)
		$t(81)=2.18$	$t(81)=2.32$	$t(81)=1.57$
		$p=,032$	$p=,023$	$p=,121$

Legenda: SŠ = srednja škola

Tablica 5. Srednja vrijednost (*M*), standardna devijacija (*SD*), vrijednosti *t*-testa na podskalama Individualni, Kombinirani i Grupni način dobivanja informacija

KATEGORIJE PODUZORAKA		Individualni <i>M (SD)</i> <i>Sig. (2-tailed)</i>	Kombinirani <i>M (SD)</i> <i>Sig. (2-tailed)</i>	Grupni <i>M (SD)</i> <i>Sig. (2-tailed)</i>
Spol roditelja	Majka	3,49 (1,792)	1,53 (1,358)	0,82 (0,936)
	Otac	2,47 (1,782)	1,21 (1,318)	0,74 (0,921)
		$t(81)=2.58$	$t(81)=1.09$	$t(81)=.417$
		$p=,012$	$p=,278$	$p=,678$
Dob roditelja	Do 33 god.	3,14 (1,788)	1,60 (1,345)	0,86 (0,926)
	34 i više	2,90 (1,921)	1,17 (1,321)	0,78 (0,925)
		$t(81)=.59$	$t(81)=1.45$	$t(81)=.74$
		$p=,557$	$p=,151$	$p=,464$
Obrazovanje roditelja	SŠ ili niže	2,76 (1,909)	1,26 (1,309)	0,34 (0,669)
	Viša škola ili fakultet	3,24 (1,786)	1,49 (1,375)	1,16 (0,952)
		$t(81)=-1.18$	$t(81)=-.76$	$t(81)=-4.55$
		$p=,239$	$p=,449$	$p=,000$
Spol djeteta	Dječak	2,96 (1,913)	1,44 (1,270)	0,52 (0,799)
	Djevojčica	3,11 (1,778)	1,31 (1,451)	1,14 (0,974)
		$t(81)=-,38$	$t(81)=,41$	$t(81)=-3,09$
		$p=,707$	$p=,682$	$p=,003$
Broj djece	1	3,76 (1,571)	1,30 (1,331)	0,97 (0,957)
	2 i više	2,43 (1,858)	1,46 (1,361)	0,63 (0,878)
		$t(81)=3.45$	$t(81)=-.54$	$t(81)=1.70$
		$p=,001$	$p=,594$	$p=,094$

Legenda: SŠ srednja škola

T-testom zavisnih uzoraka usporedili su se rezultati ukupnog korištenja izvora informacija roditelja prije rođenja prvog djeteta i nakon njegova rođenja. Utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika ($t(82) = .435, p = .665$) u ukupnom korištenju izvora informacija od strane roditelja prije rođenja prvog djeteta ($M = 3.08, SD = 1.946$) i nakon njegova rođenja ($M = 3.00, SD = 1.988$).

3.3 Rezultati provedenog McNemarovog testa

Tablica 6. Prikaz i usporedba izvora informacija koje roditelji koriste prije i nakon rođenja prvog djeteta

PRIJE ROĐENJA DJETETA		NAKON ROĐENJA DJETETA		Sig. (2-sided)
Gledanje na televiziji ili slušanje na radiju obrazovne emisije vezane za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	63.9 % (N = 53)	1) Gledanje na televiziji ili slušanje na radiju obrazovne emisije vezane za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	71.1 % (N = 59)	,146
Pročitana knjiga vezana za intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	56.6 % (N = 47)	4) Pročitana knjiga vezana za intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	44.6 % (N = 37)	
Pročitani stručni ili znanstveni članak vezan za intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	51.8 % (N = 43)	3) Pročitani stručni ili znanstveni članak vezan za intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	50.6 % (N = 42)	1,000
Gledanje na YouTubeu, TED Talku ili Facebooku obrazovne emisije vezane za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	51.8 % (N = 43)	2) Gledanje na YouTubeu, TED Talku ili Facebooku obrazovne emisije vezane za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	63.9 % (N = 53)	,006*
Sudjelovanje na predavanju, radionici ili edukaciji vezano za intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	39.8 % (N = 33)	7) Sudjelovanje na predavanju, radionici ili edukaciji vezano za intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	19.3 % (N = 16)	
Sudjelovanje na predavanju, radionici ili edukaciji vezano za odgoj ili njegu djeteta	38.6 % (N = 32)	6) Sudjelovanje na predavanju, radionici ili edukaciji vezano za odgoj ili njegu djeteta	24.1 % (N = 20)	,081

Službeni razgovor s pedijatrom, pedagogom ili drugim tipom stručnjaka vezano za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	6 % (N = 5)	5) Službeni razgovor s pedijatrom, pedagogom ili drugim tipom stručnjaka vezano za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta	26.5 % (N = 22)	,000*
---	----------------	--	-----------------	-------

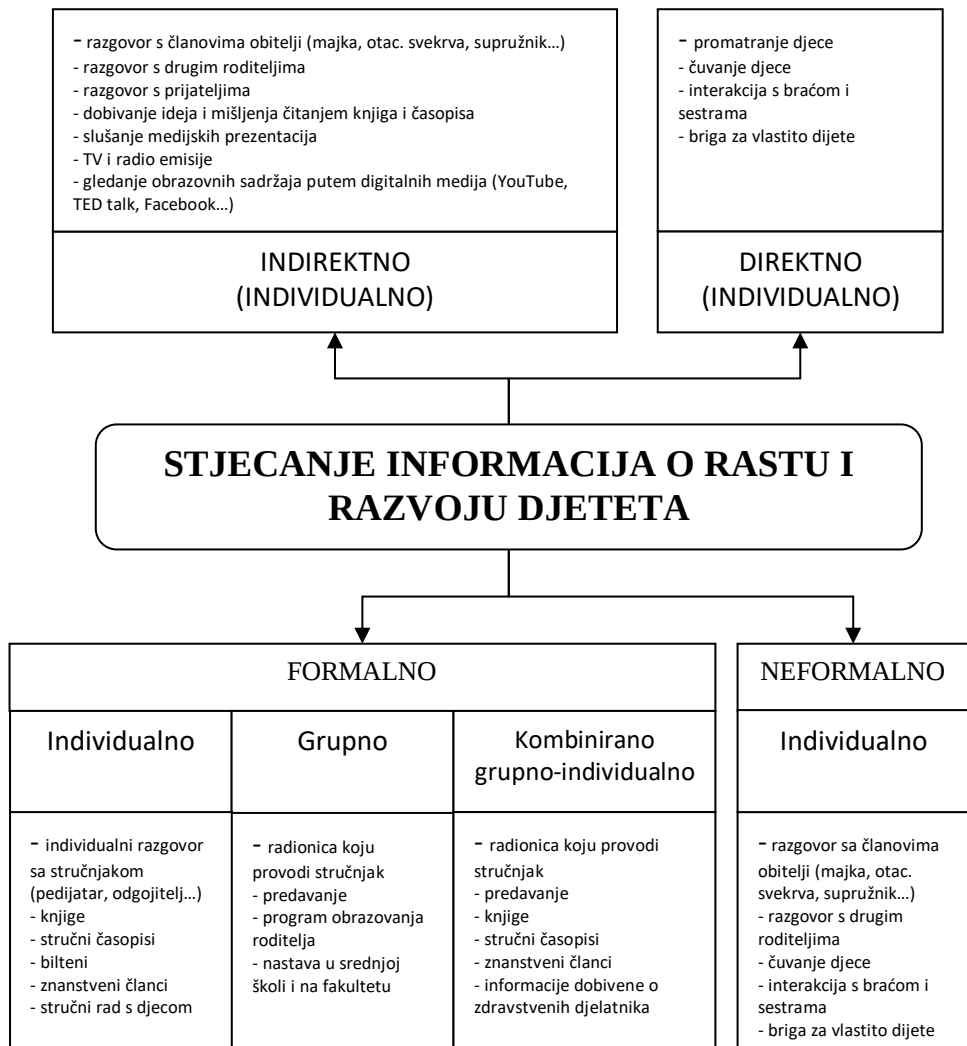
Iz tablice 6 vidi se da roditelji prije i nakon rođenja djeteta u drugačijem postotku koriste izvore informacija (prikupljaju informacije iz drugačijih izvora). McNemarov test pokazao je da postoji statistički značajna promjena broja roditelja koji su sudjelovali na predavanju, radionici ili edukaciji koje je bilo vezano za intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta prije i nakon rođenja prvog djeteta. Značajno je više roditelja sudjelovalo prije rođenja prvog djeteta nego nakon njegova rođenja. McNemarov test je pokazao da postoji statistički značajna promjena broja roditelja koji su gledali na YouTubeu, TED Talku ili Facebooku obrazovne emisije vezane za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta prije i nakon rođenja prvog djeteta. Značajno je više roditelja gledalo na internetu obrazovne emisije nakon rođenja nego prije rođenja prvog djeteta. McNemarov test pokazao je da postoji statistički značajna promjena broja roditelja koji su bili na službenom razgovor s pedijatrom, pedagogom ili drugim tipom stručnjaka vezano za odgoj, intelektualni, motorički ili socioemocionalni razvoj djeteta prije i nakon rođenja prvog djeteta. Značajno je više roditelja otišlo na službeni razgovor sa stručnjakom nakon rođenja nego prije rođenja prvog djeteta.

4 Rasprava

4.1 Načini prikupljanja informacija o rastu i razvoju djeteta

Prikaz 1 prikazuje na koje sve načine roditelji mogu prikupljati informacije o rastu i razvoju djeteta. Ovim istraživanjem utvrđeno je da roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta prije i nakon rođenja prvog djeteta na tri načina: 1. individualno – putem masovnih medija (TV, radio), knjiga, časopisa i Interneta (Facebook, TED talk, YouTube); 2. kombinacijom individualnog i grupnog načina (edukacije, predavanja, čitanje knjiga, stručnih i znanstvenih članaka); 3. grupnim načinom – različita predavanja, radionice i edukacije. Dobivena tri faktora u ovom istraživanju navode i drugi autori. Prema Zeman (2013) roditelji koriste individualni i grupni način prikupljanja informacija, dok je MacPhee (1983) izdvojio 6 faktora. Izdvojeni faktori pokazuju način na koji su

roditelji dolazili do iskustva tj. informacija o rastu i razvoju s dojenčecom. Međutim, izdvojeni faktori nisu grupirani u nadređenije ili općenitije pojmove. Od ukupno šest faktora izdvojen je jedan faktor koji je bio sačinjen od obrazovnih programa za roditelje, učenje od masovnih medija, učenje iz knjiga i časopisa, učenje od zdravstvenih djelatnika. Izolirani faktor je najbliži dobivenom faktoru u ovom istraživanju pod nazivom kombiniranje individualnog i grupnog načina prikupljanja informacija o rastu i razvoju djeteta. Na prikazu 1 može se još uočiti da se individualni način prikupljanja informacija može realizirati putem direktnog (npr. direktno promatranje djece) i indirektnog iskustva (npr. ideje i mišljenje drugih). Ako se promatra kroz dimenziju formalnosti koju navode Dichtelmiller i sur. (1992), tada individualni, grupni i kombinirani način prikupljanja informacija može biti proveden kroz formalan način (informacije dobivene od stručnjaka), a individualni još i kroz neformalan način (razgovor s roditeljima, prijateljima itd.).

Prikaz 1. Načini prikupljanja informacija o rastu i razvoju djeteta

Dobiveni rezultati pokazuju da roditelji više koriste individualni način dobivanja informacija od grupnog na što ukazuju i druga istraživanja. Prema Metzler i sur. (2012) nedostatno sudjelovanje roditelja u grupama za roditelje je najvažnija prepreka učinkovitoj implementaciji različitih programa za roditelje. U budućnosti će možda grupni način dobivanja informacija o rastu i razvoju djeteta postati dominantan oblik jer grupno iskustvo smanjuje osjećaj isključenosti, osamljenosti, „različitosti“ i omogućava sudionicima da dijele svoja roditeljska iskustva s drugima koji služe kao izvor socijalne potpore i učenja (Ateah, 2003; NASEM, 2016; Zeman, 2013). Pokazalo se da roditelji najbolje uče jedni od drugih jer se u tom odnosu osjećaju sigurni, ravnopravni, postoji veći osjećaj empatije i razumijevanja nego u komunikaciji sa stručnjacima (Zeman, 2013). Dakle, prilika za razmjenu ideja i dobivanje potpore od drugih roditelja može biti važan razlog zašto će se roditelji u budućnosti sve više uključivati u takve oblike informiranja.

Vrlo je malo istraživanja koja su proučavala način korištenja informacija od strane roditelja prije i nakon rođenja prvog djeteta. Jednim od njih utvrđeno je da majke koriste neformalne izvore (informacija o različitim domenama razvoja djeteta) mnogo češće u periodu nakon poroda (Safadi i sur., 2016) što je djelomično u suprotnosti od rezultata ovog istraživanja. Roditelji u ovom istraživanju (tablica 6) prije i nakon rođenja prvog djeteta najviše koriste formalni individualni i individualni indirektan način prikupljanja informacija.

Prije rođenja prvog djeteta roditelji u ovom istraživanju najviše koriste masovne medije (63.9 %), knjige (56.6 %) te stručne i znanstvene članke (51.8 %), dok nakon rođenja prvog djeteta najviše koriste masovne medije (71.1 %), YouTube, TED talk i Facebook (63.9 %), stručne i znanstvene članke (50.6 %). Može se uočiti da roditelji prije i poslije rođenja prvog djeteta među prva tri rangirana izvora informacija o rastu i razvoju djeteta navode masovne medije, knjige, digitalne medije te znanstvene i stručne članke. Ovako dobiveni rezultati djelomično se slažu s novijim istraživanjima prema kojima roditelji u najvećem postotku koriste rodbinu i Internet stranice kao izvore informacija, dok knjige i časopise o roditeljstvu, doktore i pedijatre, televizijske emisije i tečajeve za roditelje koriste u manjem postotku (Aldayel i sur., 2020; Fireloos i sur., 2021; Jaks i sur., 2019). Osim toga, istraživanja su utvrdila da je roditeljima primarni

izvor informacija o rastu i razvoju digitalni medij Internet i pretraživač Google (Bartlett i sur., 2018; Guzman i sur., 2018; Jaks i sur., 2019). Internet je popularan jer su informacije lako dostupne, roditelji mogu prikupljati informacije bilo kada iz udobnosti svojeg doma ili putem telefona bez straha od osude (Guzman i sur., 2018). Premda se prema prethodno navedenim istraživanjima digitalni mediji često koriste, roditelji su nesigurni s obzirom na pouzdanost i razumijevanje informacija što može imati važne implikacije na djetetov razvoj (Jaks i sur., 2019).

Mogući razlog zbog kojeg roditelji u ovom istraživanju prije i nakon rođenja prvog djeteta najviše koriste masovne medije, knjige, digitalne medije te znanstvene i stručne članke kao izvore informacija o rastu i razvoju djeteta je njihova dostupnost u najpogodnijem trenutku. U teoriji, roditelji koji mogu pristupiti programu obuke s računala ili mobilnog uređaja kada i gdje im je to najprikladnije suočavaju se s manje logističkih i financijskih prepreka (npr. briga o djeci, transport) za sudjelovanje (NASEM, 2016).

Kada se promatra ukupno korištenje svih navedenih izvora informacija prije i nakon rođenja prvog djeteta, rezultati su pokazali da ne postoji statistički značajna razlika. Međutim, promatrajući u tablici 6 svaki pojedinačni izvor informacija kojeg roditelji koriste ili su koristili, mogu se uočiti određene razlike u njihovu korištenju prije i nakon rođenja prvog djeteta. Promatrajući pojedinačno uočava se da roditelji prije i nakon rođenja prvog djeteta koriste u drugačijem postotku različite izvore informacija što znači da roditelji prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta iz drugačijih izvora prije i nakon rođenja prvog djeteta. Statistički je značajno više roditelja sudjelovalo na predavanju, radionici ili edukaciji koje je bilo vezano za intelektualni, motorički ili socio-emocionalni razvoj djeteta prije rođenja prvog djeteta nego nakon njegova rođenja. Nadalje, rezultati su pokazali da statistički značajno više roditelja gleda na internetu (YouTubeu, TED Talku ili Facebooku) obrazovne emisije te odlazi na službeni razgovor sa stručnjakom (pedijatrom, pedagogom ili drugim tipom stručnjaka vezano za odgoj, intelektualni, motorički ili socio-emocionalni razvoj djeteta) nakon rođenja prvog djeteta nego prije rođenja prvog djeteta.

Premda nije utvrđena statistički značajna razlika, roditelji prije rođenja prvog djeteta više preferiraju grupni način dobivanja informacija, dok nakon rođenja prvog djeteta više preferiraju individualni način dobivanja informacija o rastu i razvoju djeteta.

Ovim istraživanjem utvrđeno je da je individualni razgovor sa stručnjakom, kao izvor informacija, jedan od najmanje korištenih od strane roditelja. To potvrđuju i druga istraživanja prema kojima samo 10–34 % roditelja djece predškolske dobi pa kroz školsko doba sudjeluje u intervencijama lice u lice (NASEM, 2016). Isti autori navode da usprkos učinkovitosti niza različitih intervencija za roditelje licem u lice, postoje brojne barijere za sudjelovanje roditelja i njihovo

zadržavanje u tim programima. Kao što postoje pozitivni učinci i barijere za sudjelovanje roditelja u programima lice u lice, tako postoje pozitivni učinci i čimbenici ograničenja za sudjelovanje roditelja u drugim programima usmjerenih na stjecanje informacija o rastu i razvoju djeteta (tablica 7).

Tablica 7. Pozitivni učinci i čimbenici ograničenja sudjelovanja roditelja u programima usmjerenih na rast i razvoj djeteta (Ateah, 2003; Ateah, 2013; Bartlett i sur., 2017; Bornstein i sur., 2010; Loudon, Buchanan i Ruthven, 2016; Petrić i sur., 2019; Zeman, 2013)

POZITIVNI UČINCI	ČIMBENICI OGRANIČENJA
* veće samopouzdanje roditelja * povećanje doživljaja osobne i roditeljske kompetentnosti * veće znanje roditelja o roditeljstvu * roditelji imaju višu percepciju vlastitih znanja o roditeljstvu * veće znanje roditelja o razvoju i odgoju djeteta * promjena ponašanja roditelja * promjena ponašanja djece * povećanje ukupne fizičke aktivnosti djece	* dob roditelja * spol roditelja * razina obrazovanja roditelja * socioekonomski status roditelja * zaposlenost roditelja * broj djece * samohrani roditelj * udaljenost zaposlenja od mjesta stanovanja * kontradiktornost informacija dobivenih iz različitih izvora (npr. obitelj vs. zdravstveni djelatnici) * manjak slobodnog vremena roditelja * nedovoljno prilagođeni obrazovni programi za roditeljstvo

4.2 Razlike između očeva i majki

Majke statistički značajno više koriste različite izvore informacija o rastu i razvoju djeteta nego očevi. Osim toga, one značajno više koriste izvore informacije o rastu i razvoju prije rođenja prvog djeteta te značajno više koriste individualni način dobivanja informacija o rastu i razvoju djeteta nego očevi. Iz tablice 4 može se još zamijetiti da i tamo gdje nema statistički značajnih razlika majke prikupljaju informacije o rastu i razvoju grupnim i kombiniranim načinom više od očeva. Utvrđeno je da majke prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta više od očeva i nakon djetetova rođenja. Kao što se vidi iz dobivenih rezultata, majke mnogo više i na različite načine iz različitih izvora žele prikupiti informacije o rastu i razvoju djeteta od očeva. Ovakve rezultate potvrđuju i drugi autori. Zeman (2013) navodi da u programima za roditelje većinom sudjeluju majke, iako se u posljednjih nekoliko godina povećava trend dolaženja očeva te trend

dolaženja obaju roditelja. Deave, Johnson i Ingram (2008) ukazuju na jednu činjenicu. Roditelji su sami primijetili da su prenatalni tečajevi uglavnom usmjereni prema ženama i da općenito nisu dobro pripremljeni za buduće očeve. Na ovu činjenicu trebali bi obratiti pozornost stručnjaci prilikom pripremanja obrazovnih programa o rastu i razvoju djeteta kako bi pokušali privući što više očeva. Postoje istraživanja kojima je utvrđeno da spol roditelja nije povezan s cjelokupnom, online i offline upotrebom medija za prikupljanje informacije o roditeljstvu (Fireloos i sur., 2021). Isti autori navode da je mogući razlog tako dobivenih rezultata vrlo mali broj očeva koji su sudjelovali u istraživanju.

Nekoliko je mogućih objašnjenja ovako dobivenih razlika između majki i očeva. Prvo, nedovoljna prilagođenost programa za roditeljstvo za očeve može biti razlog slabijeg odaziva i sudjelovanja očeva u takvim programima. Drugo moguće objašnjenje bi moglo biti što je očevima direktno iskustvo jako važno (Scarzello i sur., 2016) te na taj način prikupljaju najviše informacija o djetetovu rastu i razvoju. U ovom istraživanju navedena su samo indirektna iskustva kojima su roditelji prikupljali informacije o rastu i razvoju djeteta pa je moguće da su zbog toga dobivene značajne razlike. Potrebno je istaknuti da direktno iskustvo ima vrlo malo utjecaja na znanje roditelja o rastu i razvoju djeteta te da ono možda ima najveći učinak kod prvog djeteta s malo akumuliranog znanja o rastu i razvoju djeteta koje proizlazi s kasnije rođenom djecom (MacPhee, 1983). Dobro je poznato iz dosadašnjih različitih istraživanja da su majke više angažirane u gotovo svim aspektima odgoja i brige oko djece od očeva (Paquette, 2004; Bokony i Patrick, 2009; Schoppe-Sullivan i sur., 2013). Veća uključenost i angažiranost oko brige za dijete može ukazivati na veću motivaciju i želju za dodatnim informacijama o njihovu rastu i razvoju što bi moglo biti posljednje moguće objašnjenje ovako dobivenih razlika.

4.3 Obrazovanje i dob roditelja

Roditelji s višim stupnjem obrazovanja statistički se značajno više ukupno informiraju te značajno više koriste izvore informacija o rastu i razvoju prije rođenja prvog djeteta nego roditelji s nižim stupnjem obrazovanja. Osim toga, premda nije utvrđena značajna razlika, rezultati pokazuju trend da roditelji s višim stupnjem obrazovanja prikupljaju više informacija o rastu i razvoju djeteta nakon rođenja prvog djeteta, individualnim i kombiniranim načinom u odnosu na roditelje s nižim stupnjem obrazovanja (tablica 5). Druga istraživanja također pokazuju da je razina obrazovanja roditelja povezana s uključenosti u programe za roditeljstvo i iz kojih izvora prikupljaju informacije o rastu i razvoju djeteta (Fireloos i sur., 2021). Prema Zeman (2013) korisnici programa obrazovanja za roditelje su većinom roditelji srednje i visoke stručne spreme, a mali broj

roditelja s nižom stručnom spremom. Prema istom autoru jedan od razloga može biti u tome što se visokoobrazovani roditelji češće preispituju, promišljaju, kontinuirano se obrazuju pa taj oblik ponašanja prenose i na sferu roditeljstva. Što se tiče dobi roditelja, rezultati pokazuju da se mlađi roditelji više informiraju o rastu i razvoju djeteta prije i nakon rođenja prvog djeteta kroz individualne, kombinirane i grupne načine dobivanja informacija (tablica 5). Osim toga, mlađi roditelji se ukupno više informiraju o rastu i razvoju djeteta nego stariji roditelji što je utvrđeno i u drugom istraživanju (Fireloos i sur., 2021). Prijašnjim istraživanjima je utvrđeno da među starijim roditeljima postoje manji izgledi da će koristiti internetske medije za dobivanje informacija o roditeljstvu (Fireloos i sur., 2021). Istraživanja su pokazala da je Internet često glavni izvor informacija mlađim majkama koje su prvi put rodile, dok stariji roditelji koji će prvi put postati roditelji i roditelji koji imaju stariju djecu koriste knjige ili izravno kontaktiraju liječnika kao primarne izvore informacija (Plantin i Daneback, 2009).

4.4 Broj djece

Istraživanjem je utvrđeno da se roditelji s jednim djetetom statistički značajno više ukupno informiraju o rastu i razvoju djeteta od roditelja s više djece. Utvrđeno je da roditelji s jednim djetetom značajno više koriste individualni način dobivanja informacija o rastu i razvoju djeteta nego roditelji s više djece, ali i da su roditelji s jednim djetetom značajno više koristili izvore informacija prije rođenja djeteta od roditelja s više djece. Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima prijašnjih istraživanja (npr. Berkule-Silberman i sur., 2010). Navedenim istraživanjem je utvrđeno da majke koje su prvi put rodile više koriste različite izvore kako bi dobile određene informacije i znanje o rastu i razvoju djece te o roditeljstvu od majki koje su rodile više djece. Isto istraživanje je pokazalo da majke koje su prvi put rodile više koriste kao izvore informacija o rastu, razvoju djeteta i roditeljstvu tiskane materijale (41.2 % vs. 34.9 %), televiziju (21.8 % vs. 15.4 %), značajno više Internet (16.8 % vs. 8.3 %), zdravstvene djelatnike (34.5 % vs. 29 %) i obitelj/prijatelje (68.1 % vs. 54.4 %) od majki koje su rodile više djece. Loudon, Buchanan i Ruthven (2016) utvrdili su da majke koje su prvi put rodile ne koriste često doktora obiteljske medicine kao izvor informacija, one značajno više čitaju biltene o odgoju i razvoju djeteta nego već iskusni roditelji, s time da 52 % roditelja koji su po prvi put postali roditelji čitaju sve članke iz biltena u odnosu na 41 % već iskusnih roditelja (Ostergren i Riley, 2012). Najveći korisnici knjiga, pamfleta i različitih digitalnih medija obično su roditelji koji su tek po prvi put postali roditelji (Jaks i sur., 2019; MacPhee,

1983). Roditelji kojima se rodilo prvo dijete više koriste digitalne medije od roditelja koji imaju više od jednog djeteta kao izvore informacija o razvoju i zdravlju djeteta (društvene medije 5.2 % vs. 4.8 %; Internet stranice za roditelje 56.4 % vs. 36.8 %; aplikacije 11.1 % vs. 2.9 %; Internet stranice pedijataru ili dječjih bolnica 15.7 % vs. 8.4 %; službene Internet stranice zdravstvenih servisa ili zdravstvenih organizacija 15.7 % vs. 10.7 %) (Jaks i sur., 2019). Fireloos i sur. (2021) utvrdili su da roditelji koji su imali više od dvoje djece imaju veće izgleda za korištenje izvanmrežnih medija za dobivanje informacija o roditeljstvu. Rezultati ovog istraživanja, ali i drugih, pokazuju da će se roditelji prvog djeteta mnogo više informirati o rastu i razvoju iz različitih izvora nego već iskusni roditelji više djece. To je logično jer roditelji koje su tek prvi put postali roditelji nemaju nikakvog iskustva te pokušavaju dobiti što više teorijskih informacija i znanja o roditeljstvu te rastu i razvoju djece na razliite načine, dok roditelji koji već imaju djecu imaju određena znanja pa se možda više oslanjaju na vlastita iskustva, a manje na druge izvore.

4.5 Spol djeteta

Rezultati pokazuju da će roditelji djevojčica značajno više koristiti grupni način dobivanja informacija o rastu i razvoju djeteta od roditelja dječaka. Zanimljivo je primijetiti da se roditelji djevojčica općenito ukupno više informiraju prije i nakon rođenja djeteta te više koriste individualni način dobivanja informacija od roditelja dječaka, dok će roditelji dječaka više koristiti kombinirane izvore informacija od roditelja djevojčica. Fireloos i sur. (2021) utvrdili su iste rezultate. Utvrđeno je da među roditeljima dječaka postoje manji izgledi da će koristiti internetske medije – individualni način dobivanja informacija – kako bi dobili informacije o roditeljstvu.

Teško je navesti razloge ovako dobivenih rezultata jer autoru zapravo nije bilo dostupno niti jedno istraživanje u kojim je provedena slična analiza, a koja se ticala korištenja izvora informacija o rastu i razvoju djeteta. Potrebno je osmisliti i provesti istraživanja kojima će se pokušati utvrditi razlozi ovako dobivenih razlika.

5 Zaključak

Istraživanjem je utvrđeno da roditelji prikupljaju informacije o razvoju djeteta na različite načine. Koji će način koristiti ovisi o njihovim osobnim karakteristikama i obrazovanju. Istraživanja pokazuju da je trenutačna tendencija roditelja da prikupljaju informacije individualnim načinom što je očekivano jer im to omogućava današnji stupanj razvoja tehnologije. Tehnološki razvoj je zapravo omogućio lakšu dostupnost informacija. Budući da se mnogo

informacija o ranom razvoju u djetinjstvu i roditeljstvu proširuju putem digitalnih i masovnih medija, stručnjaci iz raznih disciplina imaju odgovornost uključiti se s istraživačima i medijima glede komunikacije prema obiteljima i osobama koje se skrbe za djecu (Melmed, 1998).

Potrebno je istaknuti da je provedeno vrlo malo istraživanja koja su proučavala koje izvore informacija o rastu i razvoju djeteta roditelji koriste prije i nakon rođenja djeteta. Buduća istraživanja trebala bi biti usmjerena prema tom području jer će se dobiveni rezultati u praksi moći iskoristiti na način da se roditeljima pružaju i nude informacije putem onih kanala i načina rada koji je njima najprihvatljiviji u periodu prije i nakon rođenja djeteta.

Glavni i najvažniji nedostatak istraživanja je taj što su roditelji u istoj anketi davali odgovore koji su se ticali dviju različitih vremenskih točaka prikupljanja informacija – prije i poslije rođenja prvog djeteta. Ovakav način davanja odgovora mogao je dovesti do manje točnih i preciznijih rezultata nego da se anketa provodila među istim roditeljima u dvije različite vremenske točke, odnosno u trenutku prije rođenja djeteta i u određenom vremenu nakon rođenja djeteta.

Izjava o sukobu interesa

Autor je izjavio da nema potencijalnog sukoba interesa u vezi s istraživanjem, autorstvom i/ili objavljivanjem ovog članka.

Literatura

- Aldayel, A.S., Aldayel, A.A., Almutairi, A.M., Alhussain, H.A., Alwehaibi, S. A. & Almutairi T.A. (2020). Parental Knowledge of Children ' s Developmental Milestones in Riyadh, Saudi Arabia. *International Journal of Pediatrics*, vol. 2020, <https://doi.org/10.1155/2020/8889912>
- Ateah, C.A. (2003). Disciplinary practices with children: parental sources of information, attitudes, and educational needs; *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26(2):89–101. DOI:10.1080/01460860390197853
- Ateah, C.A. (2013). Prenatal Parent Education for First-Time Expectant Parents: "Making It Through Labor Is Just the Beginning"; *Journal of Pediatric Health Care*, 27(2):91-97. <http://dx.doi.org/10.1016/j.pedhc.2011.06.019>
- Barnes, M., Pratt, J., Finlayson, K., Courtney, M., Pitt, B. & Knight, C. (2008). Learning About Baby: What New Mothers Would Like to Know; *Journal of Perinatal Education*, 17(3): 33–41, doi: 10.1624/105812408X329584

- Bartlett, J.D., Karberg, E., Bringewatt, E., Miller, E., Vega C. & Huz, I. (2017). First-Time Parents' Knowledge of Infant and Toddler Development: A Review of the Literature; *Child Trends*:1-45. https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2018/07/ParentingKnowledgeLiterature-Review_ChildTrends.pdf
- Bartlett, J.D., Guzman, L. & Ramos-Olazagasti, M.A. (2018). 5 Things to Know About Parents' Knowledge of Parenting and Early Childhood Development; *Child Trends*. <https://www.childtrends.org/child-trends-5/5-things-to-know-about-parents-knowledge-of-parenting-and-early-childhood-development>
- Ben-Joseph E.P, Dowshen, S.A. & Izenberg N. (2009). Do Parents Understand Growth Charts? A National, Internet-Based Survey; *Pediatrics*, 124(4);1100-1109. doi: 10.1542/peds.2008-0797
- Berkule-Silberman, S.B., Dreyer, B.P., Huberman, H.S., Klass, P.E. & Mendelsohn, A.L. (2010). Sources of Parenting Information in Low SES Mothers; *Clinical Pediatrics*, 49(6): 560–568. doi:10.1177/0009922809351092
- Bokony P. & Patrick T. (2009). Rough-and-Tumble Play; University of Arkansas for Medical Sciences. https://www.ucy.ac.cy/nursery/documents/Agrio_Pexnidi_sta_Nipia.pdf
- Bornstein, M.H., Cote, L.R., Haynes, M.O., Hahn, C. & Park, Y. (2010). Parenting Knowledge: Experiential and Sociodemographic Factors in European American Mothers of Young Children; *Developmental Psychology*, 46(6): 1677–1693. doi:10.1037/a0020677
- Camović, Dž. (2018). Osnajivanje roditelja za poticanje ranog dječjeg razvoja i učenja – primjena akcijskog istraživanja u programu roditeljstva; *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 67(1):60-80. <https://hrcak.srce.hr/213806>
- Civitas Initiative, Zero to Three, Brio Corporation (2000). What grown-ups understand about child development: A national benchmark survey. Zero to Three, National Center for Infants, Toddlers, and Families; Washington, DC: 2000. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED448909.pdf>
- Čudina-Obradović, M. & Obradović, J. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Rev. soc. polit*, 10(1), 45-68.
- Deave, T., Johnson, D., Ingram, J. (2008). Transition to parenthood: the needs of parents in pregnancy and early parenthood; *BMC Pregnancy and Childbirth*, 8:30. doi:10.1186/1471-2393-8-30
- Dichtelmiller, M., Meisels, S.J., Plunkett, J.W., Bozynski, M.E.A., Claflin, C. & Mangelsdorf, S.C. (1992). The Relationship of Parental Knowledge to the Development of Extremely Low Birth Weight Infants; *Journal of Early Intervention*, 16(3):210-220. https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/67695/10.1177_105381519201600302.pdf?sequence=2
- Fierloos, I.N., Windhorst, D.A., Fang, Y., Mao, Y., Crone, M.R., Hosman, C.M.H., Jansen, W. & Raat, H. (2021). Factors associated with media use for parenting information: A cross- sectional study among parents of children aged 0– 8 years; *Nursing Open*, 9, 446–457. DOI: 10.1002/nop2.1084

- Guzman, L., Ramos-Olagast, M., Miller, E.B.A. & Bartlett, J.D. (2018). First-Time Parents' Knowledge of Early Child Development: Focus Group Report; Child Trends. https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2018/07/FGReportOnParentKnowledge_ChildTrends-.pdf
- Jaks, R., Baumann, I., Juvalta, S. & Dratva, J. (2019). Parental digital health information seeking behavior in Switzerland: a cross-sectional study; BMC Public Health, 19:225. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6524-8>
- Jurčević Lozančić, A. & Kunert A. (2015). Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktički izazovi; *Metodički obzori*, 10(2):39-48. <https://hrcak.srce.hr/154224>
- Loudon, K., Buchanan, S. & Ruthven, I. (2016). The everyday life information seeking behaviours of first-time mothers; *Journal of Documentation, in press* (provisional publication 2016, 72,1). https://pure.strath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/42039327/Loudon_etal_JOD_2016_The_everyday_life_information_seeking_behaviours_of_first_time.pdf
- MacPhee, D. (1983). The Nature of Parents' Experiences with and Knowledge about Infant Development. In I. Sigel (Chair), The cognitive experience of parents: The study and implications of parental knowledge, perceptions, reasoning, and beliefs. Symposium conducted at the biennial meeting of the Society for Research on Child Development, Detroit. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED232788.pdf>
- Melmed, M.E. (1998). Talking With Parents About Emotional Development; *Pediatrics*, 102 (Suppl E1):1317-1326. https://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/102/Supplement_E1/1317.full.pdf
- Metzler, C.W., Sanders, M.R., Rusby, J.C. & Crowley, R. (2012). Using Consumer Preference Information to Increase the Reach and Impact of Media-Based Parenting Interventions in a Public Health Approach to Parenting Support; *Behav Ther*, 43(2): 257–270. doi:10.1016/j.beth.2011.05.004
- National Academies of Sciences, Engineering & Medicine [NASEM] (2016). Parenting matters: Supporting parents of children ages 0-8. Washington D.C.: The National Academies Press. <http://www.nap.edu/21868>
- Orlando, J.M., Cunha, A.B., Alghamdi, Z. & Lobo M.A. (2023). Information Available to Parents Seeking Education about Infant Play, Milestones, and Development from Popular Sources, *Behavioral Sciences*, 13(5): 429. <https://doi.org/10.3390/bs13050429>
- Ostergren, C.S., Riley, D.A. (2012). Testing Age-Paced Parenting Newsletters Up to Age 3: Greater Impact on First-Time Parents; *Journal of Extension*, 50(1):1-10. https://www.joe.org/joe/2012february/pdf/JOE_v50_1a9.pdf
- Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes; *Human Development*, 47: 193 – 219. doi:10.1159/000078723

- Plantin, L., Daneback, K. (2009). Parenthood, information and support on the internet. A literature review of research on parents and professionals online; *BMC Family Practice*, 10(1):34. doi:10.1186/1471-2296-10-34
<https://bmcfampract.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/1471-2296-10-34>
- Petrić, V., Holik, I., Blažević, I. & Vincetić, N. (2019). Povezanost edukacije roditelja i djece predškolske dobi o važnosti kretanja i razine tjelesne aktivnost; *Medica Jadertina*, 49(2):85-93. <https://hrcak.srce.hr/225776>
- Reich, S. (2005). What do mothers know? Maternal knowledge of child development; *Infant Mental Health Journal*, 26(2), 143-156.
<https://www.researchgate.net/publication/225081567>
- Rikhy, S., Tough, S., Trute, B., Benzies, K., Kehler, H. & Johnston, D. W. (2010). Gauging knowledge of developmental milestones among Albertan adults: a cross-sectional survey; *BMC Public Health*, 10:183. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-183>
- Safadi, R.R., Ahmad, M., Nassar, O.S., Alashhab, S.A., AbdelKader, R. & Amre, H.M. (2016). Jordanian mothers' knowledge of infants' childrearing and developmental milestones; *International Nursing Review*, 63:50-59. doi:10.1111/inr.12185
- Scarzello, D., Arace, A. & Prino, L.E. (2016). Parental practices of Italian mothers and fathers during early infancy: The role of knowledge about parenting and child development; *Infant Behavior & Development*, 44:133-143. doi:10.1016/j.infbeh.2016.06.006
- Schoppe-Sullivan, S. J., Kotila, L., Jia R., Lang, S. N. & Bower, D. J. (2013). Comparisons of levels and predictors of mothers' and fathers' engagement with their preschool aged children; *Early Child Dev Care*; 183(3-4): 498–514. doi:10.1080/03004430.2012.711596
- Simpson, A. R. (1997). The Role of the Mass Media in Parenting Education. Center for Health Communication, Harvard School of Public Health, Boston. <https://eric.ed.gov/?id=ED433082>
- Sunko, E. (2008). Utjecaj provedbe programa za roditelje na njihove stavove o odgoju; *Odgojne znanosti*, 10(2): 383-401. <https://hrcak.srce.hr/29579>
- Young, K.T, Davis, K., Schoen, C. & Parker, S. (1998). Listening to Parents: A National Survey of Parents With Young Children; *Arch Pediatr Adolesc Med*, 152:255-262. doi:10.1001/archpedi.152.3.255
- Zeman, S. (2013). *Pedagoško obrazovanje roditelja kao odgovor na izazove suvremenog društva* [Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu]. Filozofski fakultet, odsjek za pedagogiju i sociologiju. Zagreb: 2013. 1-136.
- Zero to Three (2016). *Tuning In: Parents of Young Children Speak Up About What They Think, Know and Need*. <https://www.zerotothree.org/resources/series/tuning-in-parents-of-young-children-tell-us-what-they-think-know-and-need>